

ΑΛΛΕΣ

ΝΟΜΠΕΛ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
·
2021

ΑΜΠΝΤΟΥΛΡΑΖΑΚ ΓΚΟΥΡΝΑ

Ένα ξεχωριστό και σημαντικό βιβλίο.

New Statesman

Καθηλωτικό και σπαρακτικό.

Guardian

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΧΙΝΑ

ΖΩΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: Άλλες ζωές

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Afterlives

Από τις Εκδόσεις Bloomsbury Publishing, Μ. Βρετανία 2020

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Abdulrazak Gurnah

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κατερίνα Σχινά

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Greg Heinimann

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου

© Abdulrazak Gurnah, 2020

© Εικόνες εξωφύλλου: Getty Images

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2022, 5.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4465-9

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4466-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκν 13-15, 106 78 Αθήνα 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

**ΑΜΠΝΤΟΥΛΡΑΖΑΚ
ΓΚΟΥΡΝΑ**

**ΑΛΛΕΣ
ΖΩΕΣ**

Μετάφραση: Κατερίνα Σχινά

ΕΝΑ

Ο Χαλίφα ήταν είκοσι έξι ετών όταν γνώρισε τον έμπορο Αμούρ Μπιασάρα. Εκείνη την εποχή εργαζόταν για μια μικρή ιδιωτική τράπεζα που ανήκε σε δύο αδελφούς από την Γκουτζαράτ*. Οι ιδιωτικές τράπεζες που διευθύνονταν από Ινδούς ήταν οι μόνες που είχαν δοσοληψίες με τους ντόπιους εμπόρους και είχαν προσαρμοστεί στον τρόπο της δουλειάς τους. Οι μεγάλες τράπεζες ήθελαν επιχειρήσεις που λειτουργούσαν γραφειοκρατικά, με ασφάλειες και εγγυήσεις, κι αυτό δε βόλεψε πάντα τους ντόπιους εμπόρους που συναλλάσσονταν μέσω δικτύων και συνδέσμων, αόρατων στο γυμνό μάτι. Οι αδελφοί προσέλαβαν τον Χαλίφα χαριστικά, ως συγγενή τους από την πλευρά του πατέρα του που επίσης καταγόταν από την Γκουτζαράτ. Η λέξη «συγγενής», βέβαια, δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα, ωστόσο σ' εκείνα τα μέρη συντοπίτης σήμαινε, συχνά, συγγενής. Η μητέρα του ήταν παιδί της υπαίθρου. Ο πατέρας του Χαλίφα την είχε γνωρίσει όταν δούλευε στο αγρόκτημα ενός μεγάλου Ινδού γαιοκτήμονα, δύο μέρες ταξίδι από την πόλη, όπου και έζησε το μεγαλύ-

* Η Γκουτζαράτ είναι μία από τις 28 Ομόσπονδες Πολιτείες που συγχροτούν σήμερα την Ινδία. Βρίσκεται στο δυτικό παράλιο τμήμα της χώρας και στα σύνορα με το Πακιστάν. (Σ.τ.Μ.)

τερο μέρος της ενήλικης ζωής του. Ο Χαλίφα δεν έμοιαζε με Ινδό, ή τουλάχιστον δεν ήταν το είδος του Ινδού που είχαν συνηθίσει να βλέπουν σ' εκείνο το μέρος του κόσμου. Η επιδερμίδα του, τα μαλλιά του, η μύτη του, όλα θύμιζαν την Αφρικανή μητέρα του, αλλά του άρεσε να δηλώνει την καταγωγή του με κάθε ευκαιρία. Ναι, ναι, ο πατέρας μου ήταν Ινδός. Δε μου φαίνεται, ε; Παντρεύτηκε τη μητέρα μου και της έμεινε πιστός. Κάποιοι Ινδοί άντρες ερωτοτροπούν με τις Αφρικανές κι έπειτα, όταν αποφασίζουν ότι έφτασαν σε ηλικία γάμου, τις εγκαταλείπουν και ζητάνε να τους στείλουν σύζυγο από την Ινδία. Ο πατέρας μου, όμως, δεν εγκατέλειψε ποτέ τη μητέρα μου.

Το όνομα του πατέρα του ήταν Κασίμ· είχε γεννηθεί σε ένα μικρό χωριό στην επαρχία Γκουτζαράτ, έναν τόπο με τους πλούσιους και τους φτωχούς του, τους Ινδουιστές και τους Μουσουλμάνους του, ακόμη και μερικούς χριστιανούς Χούμτσι. Η οικογένεια του Κασίμ ήταν μουσουλμανική, καταδικασμένη στη φτώχεια. Μεγαλώνοντας έγινε ένα σοβαρό, σκληραγωγημένο παιδί, εξοικειωμένο με τις δυσκολίες. Τον έστειλαν στο σχολείο του τεμένους στο χωριό του και στη συνέχεια στην κοντινή πόλη, σ' ένα δημόσιο σχολείο όπου τα μαθήματα γίνονταν στα γκουτζαράτι. Ο πατέρας του ήταν φοροεισπράκτορας και ταξίδευε στην επαρχία για λογαριασμό του εργοδότη του· δική του ήταν η ιδέα να στείλει τον Κασίμ στο σχολείο ώστε να γίνει κι αυτός φοροεισπράκτορας ή κάτι ανάλογο, αξιοσέβαστο επίσης. Ο πατέρας του δε ζούσε μαζί τους. Τους επισκεπτόταν μόνο δύο ή τρεις φορές τον χρόνο. Η μητέρα του Κασίμ φρόντιζε την τυφλή πεθερά της και πέντε παιδιά· ο ίδιος ήταν ο μεγαλύτερος και είχε έναν μικρότερο αδελφό και τρεις αδελφές. Οι δύο μικρότερες αδελφές του πέθαναν σε νηπιακή ηλικία. Ο πατέρας τους έστελνε χρήματα πού και πού, αλλά ήταν αναγκασμένοι να φροντίζουν οι ίδιοι για τα προς το ζην, οπότε έκαναν ό,τι δουλειά έβρισκαν. Όταν ο Κασίμ μεγάλωσε αρκετά, οι δάσκαλοι

του στο δημόσιο σχολείο τον ενθάρρυναν να διεκδικήσει υποτροφία σ' ένα αγγλόφωνο σχολείο στη Βομβάη, και ύστερα από αυτό η τύχη του άρχισε να αλλάζει. Ο πατέρας του και άλλοι συγγενείς δανείστηκαν για να μπορέσει να μείνει σ' ένα ανθρωπινό κατάλυμα στη Βομβάη όσο πήγαινε στο σχολείο, αλλά η καθημερινότητά του βελτιώθηκε όταν νοίκιασε ένα δωμάτιο στο σπίτι ενός συμμαθητή του, που τον βοήθησε επίσης να βρει δουλειά σαν προγυμναστής μικρότερων μαθητών. Τα λίγα άννα* που κέρδιζε αρκούσαν για να συντηρεί μόνος τον εαυτό του.

Αμέσως μόλις τελείωσε το σχολείο, του πρότειναν να ενταχθεί στη λογιστική ομάδα ενός γαιοκτήμονα στις ακτές της Αφρικής. Η πρόταση του φάνηκε ευλογία: του άνοιγε την πόρτα για να βγάλει το ψωμί του και ίσως για κάποια περιπέτεια. Η προσφορά ήρθε μέσω του ιμάμη του χωριού του. Οι πρόγονοι του γαιοκτήμονα κατάγονταν από το ίδιο χωριό και πάντα ζητούσαν έναν λογιστή από εκεί όταν χρειάζονταν κάποιον – προφανώς για να διασφαλίσουν ότι τις υποθέσεις τους θα τις διαχειριζόταν κάποιος πιστός και εξαρτημένος. Κάθε χρόνο, κατά τη διάρκεια του μήνα της νηστείας, ο Κασίμ έστελνε στον ιμάμη του χωριού του ένα χρηματικό ποσό, το οποίο ο γαιοκτήμονας παρακρατούσε από τον μισθό του, για να το δώσει απευθείας στην οικογένειά του. Δεν επέστρεψε ποτέ στην Γκοντζαράτ.

Αυτή ήταν η ιστορία που αφηγήθηκε στον Χαλίφα ο πατέρας του, περιγράφοντας τον αγώνα του να βιοποριστεί, όταν ήταν παιδί. Του μιλούσε επειδή αυτό κάνουν οι πατέρες στα παιδιά τους και επειδή ήθελε το αγόρι του να μην αρκείται στα λίγα. Τον έμαθε να διαβάζει, να γράφει στο λατινικό αλφάβητο και να κατανοεί τα βασικά της αριθμητικής. Στη συνέχεια, όταν ο Χαλίφα μεγάλωσε, περίπου στα έντεκα χρόνια του, τον έστει-

* Το 1/16 της ρουπίας, του νομίσματος της Βρετανικής Ινδίας. Κυκλοφορούσε ως το 1955, ενώ το 1968 αντικαταστάθηκε από το πάισα. (Σ.τ.Μ.)

λε σ' έναν δάσκαλο που έδινε ιδιωτικά μαθήματα στην κοντινή πόλη, κι εκεί διδάχτηκε μαθηματικά και λογιστική και ένα στοιχειώδες αγγλικό λεξιλόγιο. Αυτές ήταν φιλοδοξίες που ο πατέρας του είχε φέρει μαζί του από την Ινδία, φιλοδοξίες που έμειναν ανεκπλήρωτες στη δική του ζωή.

Ο Χαλίφα δεν ήταν ο μόνος μαθητής του δασκάλου. Ήταν τέσσερις, όλοι τους Ινδοί. Έμεναν μαζί με τον δάσκαλό τους, κοιμούνταν κατάχαμα στον διάδρομο κάτω από τις σκάλες, κι εκεί έτρωγαν. Απαγορευόταν ν' ανεβούν στον επάνω όροφο. Η τάξη τους ήταν ένα μικρό δωμάτιο με ψάθινα χαλάκια στο πάτωμα κι ένα ψηλό καγκελόφρακτο παράθυρο, τόσο ψηλό που δεν τους επέτρεπε να βλέπουν έξω, άφηνε όμως να μπαίνει στην αίθουσα η αποφορά της ανοιχτής αποχέτευσης που περνούσε από το πίσω μέρος του σπιτιού. Ο δάσκαλος κρατούσε το δωμάτιο κλειδωμένο μετά το μάθημα και το αντιμετώπιζε σαν ιερό χώρο, τον οποίο οι οικοτρόφοι ήταν υποχρεωμένοι να σκουπίζουν και να ξεσκονίζουν κάθε πρωί πριν αρχίσουν τα μαθήματα. Έμπαιναν στην τάξη χαράματα, έκαναν ένα διάλειμμα το μεσημέρι, και επέστρεφαν αργά το απόγευμα, συνεχίζοντας το μάθημα ώσπου να σκοτεινιάσει. Νωρίς το απόγευμα, μετά το μεσημεριανό του γεύμα, ο δάσκαλος πήγαινε πάντα για ύπνο, ενώ το βράδυ δεν είχαν μάθημα, για να κάνουν οικονομία στα κεριά. Τις ελεύθερες ώρες τους έκαναν θελήματα στην αγορά ή στην παραλία ή τριγύριζαν άσκοπα στους δρόμους. Ο Χαλίφα δεν υποψιαζόταν με πόση νοσταλγία θα θυμόταν εκείνες τις μέρες στη μετέπειτα ζωή του.

Ξεκίνησε με τον δάσκαλο τη χρονιά που οι Γερμανοί μπήκαν στην πόλη κι έμεινε κοντά του πέντε χρόνια. Ήταν τα χρόνια της εξέγερσης του Αλ Μπουσίρι*, τότε που οι Άραβες και οι

* Η εξέγερση των Αραβικών και Σουαχίλι πληθυσμών της ακτής της Ανατολικής Αφρικής όταν ο Σουλτάνος της Ζανζιβάρης παραχώρησε την περιοχή στους Γερμανούς αποικιοκράτες το 1888. (Σ.τ.Μ.)

Σουαχίλι έμποροι των παραλίων και των καραβανιών αντιστάθηκαν στην αξίωση των Γερμανών να γίνουν κύριοι της χώρας. Οι Γερμανοί και οι Βρετανοί και οι Γάλλοι και οι Βέλγοι και οι Πορτογάλοι και οι Ιταλοί, κι ένας θεός ξέρει ποιοι άλλοι, είχαν ήδη συνεδριάσει, είχαν σχεδιάσει τους χάρτες τους και είχαν υπογράψει τις συνθήκες τους, οπότε αυτή η αντίσταση ήταν ολότελα μάταιη. Την εξέγερση κατέπνιξε ο Συνταγματάρχης Βίσμαν και η νεοσύστατη Schutztruppe* του. Τρία χρόνια μετά την καταστολή της εξέγερσης του Αλ Μπουσίρι και ενώ ο Χαλίφα ολοκλήρωνε την εκπαίδευσή του πλάι στον δάσκαλο, οι Γερμανοί ξεκίνησαν έναν άλλο πόλεμο, αυτή τη φορά με τους Ουαχί, πολύ πιο νότια. Επίσης απρόθυμοι να δεχτούν τη γερμανική κυριαρχία, οι Ουαχί αποδείχθηκαν πιο πεισματάρηδες από τους εξεγεργμένους του Αλ Μπουσίρι, προκαλώντας απροσδόκητα μεγάλες απώλειες στη Schutztruppe, η οποία απάντησε με μεγάλη αποφασιστικότητα και σκληρότητα.

Προς άκρατη ικανοποίηση του πατέρα του, αποδείχθηκε ότι ο Χαλίφα είχε ταλέντο στη γραφή, την ανάγνωση και την τήρηση βιβλίων. Τότε, με συμβουλή του δασκάλου, ο πατέρας του Χαλίφα έγραψε στους αδελφούς τραπεζίτες από την Γκουτζαράτ που διατηρούσαν γραφεία στην ίδια πόλη. Ο δάσκαλος συνέταξε μια επιστολή, την οποία έδωσε στον Χαλίφα για να την πάει στον πατέρα του. Ο πατέρας του την αντέγραψε με το δικό του χέρι και την έδωσε σε έναν καραγωγέα για να την ξαναδώσει στον δάσκαλο, ο οποίος και την πήγε στους τραπεζίτες. Όλοι συμφωνούσαν ότι η μεσολάβηση του δασκάλου θα βοηθούσε.

Αξιότιμοι κύριοι, έγραψε ο πατέρας του, υπάρχει θέση για τον γιο μου στην αξιόλογη επιχείρησή σας; Είναι ένας φιλότιμος και ταλαντούχος νέος, αν και άπειρος ακόμη στα λογιστικά, ωστόσο μπορεί να γράψει στο λατινικό αλφάβητο και έχει

* Δύναμη ασφαλείας. (Σ.π.Μ.)

κάποιες βασικές γνώσεις αγγλικής. Θα σας είναι ευγνώμων για όλη του τη ζωή. Ο ταπεινός σας αδελφός από την Γκουτζαράτ.

Πέρασαν αρκετοί μήνες ώσπου να λάβουν απάντηση, κι όταν επιτέλους ήρθε, ήταν επειδή ο δάσκαλος είχε γίνει φορτικός στους αδελφούς με τα παρακάλια του και με τις διαμαρτυρίες του ότι μια τέτοια καθυστέρηση τραυμάτιζε την υπόληψή του. Η απάντηση ήταν λιτή: Στείλτε τον εδώ και θα τον δοκιμάσουμε. Αν όλα πάνε καλά, θα του προσφέρουμε δουλειά. Οι μουσουλμάνοι από την Γκουτζαράτ πρέπει πάντα να αλληλοβοηθούνται. Αν δε φροντίσουμε εμείς ο ένας τον άλλον, ποιος θα μας φροντίσει;

Ο Χαλίφα ανυπομονούσε να εγκαταλείψει το σπίτι του στο κτήμα του γαιοκτήμονα, όπου ο πατέρας του ήταν λογιστής. Όσο περίμεναν απάντηση από τους αδελφούς τραπεζίτες, βοηθούσε τον πατέρα του στη δουλειά του: κατέγραφε τους μισθούς, συμπλήρωνε τις παραγγελίες, σημείωνε τα έξοδα και άκουγε παράπονα που δεν μπορούσε να διορθώσει. Οι εργασίες στο κτήμα ήταν βαριές και η αμοιβή των εργατών πενιχρή· συχνά πάλευαν με πυρετούς, σωματικούς πόνους και αθλιότητα. Οι εργάτες συμπλήρωναν τις ανάγκες τους καλλιεργώντας το μικρό κομμάτι γης που τους παραχωρούσε ο γαιοκτήμονας.

Αυτό έκανε και η μητέρα του Χαλίφα, η Μαριαμού: καλλιεργούσε ντομάτες, σπανάκι, μπάμιες και γλυκοπατάτες. Ο κήπος της ήταν δίπλα στο στενό τους σπιτάκι και μερικές φορές η μιζέρια της ζωής τους κατέθλιβε και κούραζε τόσο πολύ τον Χαλίφα, ώστε τον έκανε να λαχταράει τις αυστηρές ώρες που περνούσε με τον δάσκαλο. Έτσι, όταν ήρθε η απάντηση από τους αδελφούς τραπεζίτες, ήταν έτοιμος να φύγει και αποφασισμένος να εξασφαλίσει με κάθε τρόπο ότι θα τον κρατούσαν. Και πράγματι, τον κράτησαν για έντεκα χρόνια. Αν στην αρχή ξαφνιαστήκαν με το παρουσιαστικό του δεν του το έδειξαν, ούτε καν το υπαινίχθηκαν ποτέ, παρότι μερικοί από τους Ινδούς πε-

λάτες και το παρατηρούσαν και το έδειχναν. Όχι, όχι, είναι αδελφός μας, Γκούτζι όπως κι εμείς, έλεγαν οι αδελφοί τραπεζίτες.

Ήταν απλώς ένας υπάλληλος που καταχώριζε αριθμούς σ' ένα βιβλίο και κρατούσε τα αρχεία ενημερωμένα. Αυτή ήταν η μόνη δουλειά που του επέτρεπαν να κάνει. Δεν πίστευε ότι τον εμπιστεύονταν πλήρως στις υποθέσεις τους, αλλά έτσι συμβαίνει με τα χρήματα και τις επιχειρήσεις. Οι αδελφοί Χασίμ και Γκουλάμπ δάνειζαν χρήματα, πράγμα που, όπως εξήγησαν στον Χαλίφα, τους εξομοίωνε με τους τραπεζίτες, που κάνουν αυτήν ακριβώς τη δουλειά. Όμως, σε αντίθεση με τις μεγάλες τράπεζες, οι πελάτες τους δε διέθεταν τραπεζικούς λογαριασμούς. Τα αδέλφια δεν είχαν μεγάλη διαφορά ηλικίας και έμοιαζαν πολύ: κοντοί και γεροδεμένοι, με πρόσωπα που χαμογελούσαν εύκολα, φαρδιά ζυγωματικά και προσεκτικά ψαλιδισμένα μουστάκια. Λίγοι άνθρωποι, όλοι επιχειρηματίες και χρηματιστές από την Γκουτζαράτ, κατέθεταν τα χρήματα που περίσσευαν σε αυτούς και εκείνοι τα δάνειζαν με τόκο στους ντόπιους εμπόρους. Κάθε χρόνο, στα γενέθλια του Προφήτη, διοργάνωναν ανάγνωση μαουλίντ* στον κήπο του αρχοντικού τους και μοίραζαν φαγητό σε όσους περνούσαν από εκεί.

Δέκα χρόνια είχε περάσει ο Χαλίφα στη δούλεψη των αδελφών, όταν ο Αμούρ Μπιασάρα τον πλησίασε με μια πρόταση. Δεν ήταν άγνωστός του· ο έμπορος είχε συναλλαγές με την τράπεζα. Ο Χαλίφα τον είχε βοηθήσει με κάποιες πληροφορίες που οι τραπεζίτες δεν ήξεραν ότι γνώριζε, λεπτομέρειες σχετικά με προμήθειες και τόκους, οι οποίες βοήθησαν τον έμπορο να κλείσει μια καλύτερη συμφωνία. Ο Αμούρ Μπιασάρα τον πλήρωσε

* Το κείμενο που διαβάζεται στη διάρκεια των εορτασμών των γενεθλίων του Μωάμεθ. Συνήθως ποιήματα που εξυμνούν τον Προφήτη και αφηγούνται περιστατικά του βίου του. (Σ.τ.Μ.)

για τις πληροφορίες. Τον δωροδόκησε. Λίγα χρήματα του έδωσε, και το όφελος που αποκόμισε ο Αμούρ Μπιασάρα από αυτές ήταν μέτριο, αλλά σ' εκείνη την περίπτωση διακυβευόταν η φήμη του εμπόρου, και, επιπλέον, ήταν συνηθισμένος στις δοσοληψίες κάτω από το τραπέζι. Το μηδαμινό ποσό της δωροδοκίας επέτρεψε στον Χαλίφα να καταστείλει κάθε αίσθημα ενοχής στη σκέψη ότι είχε προδώσει τους πρώτους εργοδότες του. Έλεγε στον εαυτό του ότι μ' αυτόν τον τρόπο είχε πλουτίσει την εμπειρία του στις επιχειρήσεις και είχε αντιληφθεί καλύτερα τις ανέντιμες διαδρομές τους.

Μερικούς μήνες αφότου ο Χαλίφα έκανε τη μικρή συμφωνία του με τον Αμούρ Μπιασάρα, οι αδελφοί τραπεζίτες αποφάσισαν να μεταφέρουν την επιχείρησή τους στη Μομπάσα. Εκείνη την εποχή, ο σιδηρόδρομος από τη Μομπάσα στο Κισούμου βρισκόταν υπό κατασκευή και η αποικιακή πολιτική ενθάρρυνσης των Ευρωπαίων να εγκατασταθούν στη Βρετανική Ανατολική Αφρική, όπως την αποκαλούσαν τότε, είχε εγκριθεί και δρομολογηθεί. Οι αδελφοί τραπεζίτες περίμεναν ότι θα ανοίγονταν καλύτερες προοπτικές εκεί και δεν ήταν οι μόνοι από τους Ινδούς εμπόρους και βιοτέχνες που προσδοκούσαν μεγαλύτερες ευκαιρίες. Τότε ο Αμούρ Μπιασάρα επέκτεινε την επιχείρησή του και προσέλαβε τον Χαλίφα, προκειμένου να εκμεταλλευτεί την ικανότητά του να γράφει στο λατινικό αλφάβητο, την οποία ο έμπορος δε διέθετε. Σκεφτόταν, και σωστά, ότι αυτή η γνώση θα μπορούσε να του φανεί χρήσιμη.

Εκείνη την εποχή, οι Γερμανοί είχαν καταπνίξει κάθε εξέγερση στη Γερμανική Ανατολική Αφρική, ή τουλάχιστον έτσι νόμιζαν. Είχαν ξεμπερδέψει με τον Αλ Μπουσίρι, με τις διαδηλώσεις και την αντίσταση των εμπόρων καραβανιών της ακτογραμμής. Είχαν καταστείλει την εξέγερση αυτή έπειτα από βίαιες συγκρούσεις, είχαν συλλάβει τον Αλ Μπουσίρι και τον είχαν κρεμάσει το 1888. Η Schutztruppe, ο στρατός των Αφρικανών μι-

σθοφόρων που ήταν γνωστοί ως «ασκάρι»* και ενεργούσαν υπό τις διαταγές του συνταγματάρχη Βίσμαν και των Γερμανών αξιωματικών του, αποτελούνταν εκείνη την εποχή από αποστρατευμένους Νούβιους στρατιώτες που είχαν πολεμήσει στο πλευρό των Βρετανών εναντίον του Μαχντί** στο Σουδάν και από νεοσύλλεκτους Ζουλού της Σανγκάαν από τη νότια Πορτογαλική Ανατολική Αφρική. Η γερμανική διοίκηση μετέτρεψε σε δημόσιο θέαμα τον απαγχονισμό του Αλ Μπουσίρι, όπως θα έκανε και με πολλές άλλες εκτελέσεις που θα πραγματοποιούσε τα επόμενα χρόνια. Σε μια συμβολική κίνηση, που θα επικύρωνε την αποστολή τους να φέρουν την τάξη και τον πολιτισμό σ' εκείνα τα μέρη, οι Γερμανοί μετέτρεψαν το φρούριο στο Μπαγκαμόγιο, ένα από τα προπύργια του Αλ Μπουσίρι, σε γερμανικό διοικητήριο. Το Μπαγκαμόγιο ήταν επίσης το τέarma του παλιού δρόμου των εμπορικών καραβανιών και το πιο πολυσύχναστο λιμάνι σ' αυτό το κομμάτι της ακτής. Η κατάκτηση και η διατήρησή του επιβεβαίωναν τη γερμανική ισχύ και επισφράγιζαν τον έλεγχο των Γερμανών στην αποικία τους.

Η επικράτησή τους, ωστόσο, δεν ήταν εύκολη υπόθεση: καθώς κινούνταν προς την ενδοχώρα, συνάντησαν ακόμη πολλούς

* Οι «ασκάρι» ήταν Αφρικανοί στρατιώτες που υπηρετούσαν στον στρατό των ευρωπαϊκών αποικιακών δυνάμεων στην Αφρική, κυρίως στην περιοχή των Μεγάλων Λιμών και στη βορειοανατολική ακτή. (Σ.τ.Μ.)

** Μουχαμάντ Αχμάντ Μπιν Αμπντ Αλλάχ (1844-1885): Θρησκευτικός ηγέτης και πολιτικός άνδρας του Σουδάν, ο οποίος το 1881 ανακήρυξε τον εαυτό του «Μαχντί» (Μεσσία) και παραμένει θρυλική μορφή στην ιστορία της χώρας. Πολέμησε εναντίον των Οθωμανών στο Σουδάν και κατήγαγε περιφανή νίκη εναντίον των Βρετανών μετά την πολιορκία του Χαρτούμ το 1884. Δημιούργησε ένα αχανές ισλαμικό κράτος που εκτεινόταν από την Ερυθρά Θάλασσα ως την Κεντρική Αφρική, αλλά ο πρόωρος θάνατός του οδήγησε στην κατάκτηση του Σουδάν από τους Βρετανούς και τους Αιγύπτιους το 1899. (Σ.τ.Μ.)

λαούς που δεν ήταν πρόθυμοι να γίνουν υπήκοοι της Γερμανίας: Οι Ουανιαμουέζι, οι Ουατσάγκα, οι Ουαμέρου και οι πιο επικίνδυνοι απ' όλους, οι Ουαχέχε στον Νότο, προκαλούσαν συνεχώς προβλήματα. Στο τέλος, κατάφεραν να υποτάξουν τους Ουαχέχε έπειτα από οκτώ χρόνια πολέμου, λιμοκτονίας, πυρπολήσεων των οικισμών τους, σφαγών, και να καταστείλουν την αντίστασή τους. Θριαμβευτές, πλέον, οι Γερμανοί αποκεφάλισαν τον ηγέτη των Ουαχέχε Μκουάουα και έστειλαν το κεφάλι του στη Γερμανία ως τρόπαιο. Οι ασκάρι της Schutztruppe, με τη συνδρομή ντόπιων, στρατολογημένων ανάμεσα στους ηττημένους, είχαν πλέον γίνει μια πολύ έμπειρη δύναμη καταστροφικής ισχύος. Ήταν διαβόητοι για τη βαναυσότητα και την κτηνωδία τους και οι αξιωματικοί τους, όπως και οι κυβερνήτες της Γερμανικής Ανατολικής Αφρικής, τους ήθελαν ακριβώς έτσι, μοχθηρούς και βίαιους. Όταν ο Χαλίφα έφευγε για να δουλέψει με τον Αμούρ Μπιασάρα, στα νότια και τα δυτικά υπέβασκε η εξέγερση του Μάτζι Μάτζι*, που θα ξεσπούσε πολύ σύντομα και θα αποδεικνυόταν η χειρότερη όλων, προκαλώντας ακόμη μεγαλύτερη αγριότητα από πλευράς των Γερμανών και του στρατού των ασκάρι τους.

Εκείνη την εποχή, η γερμανική διοίκηση εισήγαγε νέους κανονισμούς και ρυθμίσεις της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ο Αμούρ Μπιασάρα απαιτούσε από τον Χαλίφα να διαπραγματεύεται για λογαριασμό του. Δουλειά του ήταν να διαβάξει τα διατάγματα και τις εκθέσεις που εξέδιδε η διοίκηση και να συ-

* Η εξέγερση Μάτζι Μάτζι ήταν ο ένοπλος ξεσηκωμός Ισλαμιστών και ανιμιστών Αφρικανών εναντίον των Γερμανών αποικιοκρατών στην Ανατολική Αφρική, τη σημερινή Τανζανία. Την εξέγερση προκάλεσε ο εξαναγκασμός των αυτοχθόνων να καλλιεργούν βαμβάκι προς εξαγωγή και διήρκεσε από το 1905 ως το 1907. Υπολογίζεται ότι στη διάρκειά της πέθαναν 250.000-300.000 Αφρικανοί. (Σ.π.Μ.)

μπληρώνει τα τελωνειακά και φορολογικά έντυπα που απαιτούνταν. Κατά τα άλλα, ο έμπορος κρατούσε κρυφές τις υποθέσεις του. Πάντα κάτι μηχανευόταν, πάντα κάτι είχε στα σκαριά, αλλά ποτέ δεν το αποκάλυπτε εντελώς· οπότε ο Χαλίφα ήταν ένας βοηθός γενικών καθηκόντων που έκανε οτιδήποτε του ζητούσαν και όχι ένας έμπιστος υπάλληλος, όπως προσδοκούσε όταν δεχόταν την πρόταση του Μπιασάρα. Ο έμπορος άλλοτε του εκμυστηρευόταν πληροφορίες και άλλοτε όχι. Ο Χαλίφα έγραφε τις επιστολές, πήγαινε στα κυβερνητικά γραφεία προκειμένου να αποσπάσει την τάδε ή τη δείνα άδεια, μάζευε κουτσομπολιά και πληροφορίες και πήγαινε δωράκια και λιχουδιές σε όσους ήθελε να γλυκάνει ο Μπιασάρα. Παρ' όλ' αυτά, πίστευε ότι ο έμπορος στηριζόταν σε αυτόν και στη διακριτικότητά του, περισσότερο απ' ό,τι σε άλλους.

Ο Αμούρ Μπιασάρα δεν ήταν δύσκολος στη συνεργασία. Ήταν ένας μικρόσωμος, κομπός άνδρας, πάντα ευγενικός και γλυκομίλητος, τακτικό και εξυπηρετικό μέλος του τοπικού τεμένους. Έκανε δωρεές, συνεισέφερε γενναιόδωρα σε φιλανθρωπικούς εράνους υπέρ ανθρώπων που είχαν ανάγκη ή αντιμετώπιζαν κάποια μικρή καταστροφή, και δεν έλειπε ποτέ από την κηδεία κάποιου γείτονα. Κανένας ξένος δε θα μπορούσε να θεωρήσει ότι δεν ήταν αυτό που έδειχνε, ένα ταπεινό, σχεδόν αγγελικό μέλος της κοινότητας· όμως οι ντόπιοι κάτι περισσότερο ήξεραν, και μιλούσαν με θαυμασμό για τους αδίστακτους και αιμοβόρους τρόπους του και για τον φημολογούμενο πλούτο του. Η μυστικοπάθεια και η στυγνότητά του θεωρούνταν απαραίτητες ιδιότητες για έναν έμπορο. Διοικούσε την επιχείρησή του σαν συνωμότης, έλεγε ο κόσμος. Ο Χαλίφα τον σκεφτόταν σαν πειρατή, για τον οποίο καμιά δραστηριότητα δεν ήταν ασήμαντη ή αμελητέα· έκανε τα πάντα, λαθρεμπόριο, τοκογλυφία, συσώρευε ό,τι σπάνιζε αλλά και ό,τι υπήρχε σε αφθονία, εισήγε το ένα ή το άλλο. Ήταν έτοιμος για όλα. Έκα-

νε τις δουλειές του ολομόναχος επειδή δεν εμπιστευόταν κανέναν, αλλά και επειδή κάποιες από τις συναλλαγές του έπρεπε να είναι διακριτικές. Ο Χαλίφα πίστευε ότι ο έμπορος απολάμβανε να δωροδοκεί και να λαδώνει, να κάνει υπόγειες συμφωνίες και ύποπτες δοσοληψίες, ότι ένιωθε μεγαλύτερη σιγουριά όταν πλήρωνε αδρά προκειμένου να πετύχει ό,τι επιθυμούσε διακαώς να συμβεί. Το μυαλό του ήταν υπολογιστικό, αξιολογούσε ασταμάτητα τους ανθρώπους με τους οποίους συναλλασσόταν. Φερόταν πάντα πολιτισμένα και μπορούσε να είναι ευγενικός όταν το επιθυμούσε, αλλά ο Χαλίφα ήξερε ότι ήταν ικανός για πραγματική ωμότητα. Δουλεύοντας μαζί του κάμποσα χρόνια, είχε μάθει πόσο σκληρή ήταν η καρδιά του εμπόρου.

Οπότε ο Χαλίφα έγραφε τις επιστολές, λάδωνε δεξιά κι αριστερά, μάζευε όσα ψίχουλα πληροφοριών άφηνε στο διάβα του ο έμπορος, και ήταν αρκετά ικανοποιημένος. Είχε ταλέντο στο κουτσομπολιό, του άρεσε ν' ακούει μυστικά και να τα διαδίδει, και ο έμπορος δεν τον επέπληττε που περνούσε πολλές ώρες με κουβεντούλες στον δρόμο και στα καφενεία αντί να βρίσκεται στο γραφείο του. Ήταν πάντα καλύτερο να ξέρεις τι λέγεται, παρά να βρίσκεσαι στο σκοτάδι. Ο Χαλίφα θα προτιμούσε να έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην επιχείρηση και να γνωρίζει περισσότερα για τις συμφωνίες και τις δοσοληψίες του εμπόρου, αλλά αυτό δεν ήταν πιθανό να συμβεί. Δεν ήξερε καν τον αριθμό του συνδυασμού του χρηματοκιβωτίου. Αν χρειαζόταν ένα έγγραφο έπρεπε να το ζητήσει από τον έμπορο. Ο Αμούρ Μπιασάρα φύλαγε πολλά λεφτά στο χρηματοκιβώτιό του και ποτέ δεν άνοιγε διάπλατα την πόρτα του αν στο γραφείο ήταν ο Χαλίφα ή οποιοσδήποτε άλλος. Όταν χρειαζόταν κάτι απ' όσα κρατούσε τριπλοκλειδωμένα εκεί μέσα, στεκόταν μπροστά στο χρηματοκιβώτιο και, καθώς γύριζε τον τροχό του συνδυασμού, τον προστάτευε με το σώμα του. Μετά, άνοιγε το πορτάκι λίγα εκατοστά κι έχωνε μέσα το χέρι του σαν κλέφτης.

Ο Χαλίφα δούλευε κοντά του πάνω από τρία χρόνια, όταν έφτασε η είδηση πως η μητέρα του η Μαριαμού πέθανε ξαφνικά. Δεν είχε καν μπει στα πενήντα και ο θάνατός της ήταν εντελώς απροσδόκητος. Έσπευσε στο σπίτι για να συμπαρασταθεί στον πατέρα του και τον βρήκε άρρωστο και βαθιά αναστατωμένο. Ο Χαλίφα ήταν το μοναχοπαίδι τους, αλλά τα τελευταία χρόνια δεν έβλεπε συχνά τους γονείς του· έτσι είδε με κάποια έκπληξη πόσο κουρασμένος και αδύναμος φαινόταν ο πατέρας του. Ήταν άρρωστος, κάτι τον έτρωγε, αλλά δεν είχε καταφέρει να δει κάποιον θεραπευτή για να του δώσει μια διάγνωση. Δεν υπήρχε γιατρός εκεί κοντά και το πλησιέστερο νοσοκομείο βρισκόταν στην παραλιακή πόλη όπου ζούσε ο Χαλίφα.

«Έπρεπε να μου το είχες πει. Θα ερχόμουν να σε πάρω», του είπε ο Χαλίφα.

Το σώμα του πατέρα του έτρεμε αδιάκοπα και δεν είχε δύναμη ούτε δυο βήματα να κάνει. Δεν μπορούσε πια να δουλέψει και καθόταν στη βεράντα της δίχωρης καλύβας του στο κτήμα του γαιοκτήμονα, κοιτάζοντας ολημερίς άπραγος το κενό.

«Πριν από λίγους μήνες μ' έπιασε αυτή η αδυναμία», είπε στον Χαλίφα. «Πίστευα ότι θα έφευγα εγώ πρώτος, αλλά η μητέρα σου με πρόλαβε. Έκλεισε τα μάτια της, αποκοιμήθηκε, και χάθηκε. Και τώρα τι θ' απογίνω;»

Ο Χαλίφα έμεινε μαζί του τέσσερις ημέρες και από τα συμπτώματα κατάλαβε ότι ο πατέρας του είχε ελονοσία. Ψηνόταν στον πυρετό, δεν μπορούσε να συγκρατήσει το φαγητό, τα μάτια του ήταν κατακίτρινα και τα ούρα του κόκκινα. Ήξερε από την εμπειρία του ότι τα κουνούπια στο κτήμα ήταν κίνδυνος θάνατος. Όταν ξύπνησε στο δωμάτιο που μοιραζόταν με τον πατέρα του, τα χέρια και τα αντιά του ήταν γεμάτα τσιμπήματα. Το πρωί της τέταρτης ημέρας, άνοιξε τα μάτια του και είδε ότι ο πατέρας του κοιμόταν ακόμη. Τον άφησε να ησυχάσει και βγήκε στην πίσω αυλή για να πλυθεί και να βράσει νερό για το τσάι

τους. Κι εκεί, ενώ στεκόταν περιμένοντας να βράσει το νερό, ένα ρίγος τρόμου τον διαπέρασε κι έτρεξε μέσα. Ο πατέρας του δεν κοιμόταν· είχε πεθάνει. Ο Χαλίφα έμεινε να τον κοιτάζει για λίγο· ήταν τόσο αδύνατος και συρρικνωμένος στον θάνατο, αυτός ο τόσο εύρωστος, αυτός ο πρωταθλητής της ζωής... Τον σκέπασε και πήγε στα γραφεία της φυτείας για να ζητήσει βοήθεια. Μετέφεραν το σώμα του στο μικρό τζαμί του χωριού δίπλα στο κτήμα. Εκεί ο Χαλίφα τον έπλυνε όπως απαιτούσε το έθιμο με τη βοήθεια ανθρώπων που γνώριζαν τις τελετουργίες, και αργότερα, το ίδιο απόγευμα, τον έθαψαν στο νεκροταφείο πίσω από το τζαμί. Τα λίγα υπάρχοντα που άφησαν πίσω τους ο πατέρας και η μητέρα του τα χάρισε στον ιμάμη του τζαμιού και του ζήτησε να τα μοιράσει σε όποιον τα ήθελε.

Όταν επέστρεψε στην πόλη και για αρκετούς μήνες μετά, ο Χαλίφα αισθανόταν ολομόναχος στον κόσμο, ένας αχάριστος και άχρηστος γιος. Το συναίσθημα ήταν απροσδόκητο. Είχε ζήσει μακριά από τους γονείς του το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, τα χρόνια με τον δάσκαλο, μετά με τους αδελφούς τραπεζίτες και μετά με τον έμπορο, και δεν είχε νιώσει τύψεις που τους παραμελούσε. Ο ξαφνικός θάνατός τους του φάνηκε σαν καταστροφή, μια θεία δίκη. Ζούσε μιαν άχρηστη ζωή σε μια πόλη που δεν ήταν δική του, σε μια χώρα που έδειχνε να βρίσκεται μονίμως σε πόλεμο, ενώ οι ειδήσεις μιλούσαν για ακόμη μια εξέγερση στα νότια και στα δυτικά.

Και τότε μίλησε ο Αμούρ Μπιασάρα.

«Είσαι μαζί μου εδώ και αρκετά χρόνια... πόσα είναι, τρία... τέσσερα;» είπε. «Έχεις φερθεί με αφοσίωση και σεβασμό. Κι εγώ αυτό το έχω εκτιμήσει».

«Είμαι ευγνώμων», είπε ο Χαλίφα, χωρίς να είναι σίγουρος αν θα έπαιρνε αύξηση ή θα απολυόταν.

«Ο θάνατος και των δυο γονιών σου ήταν ένα θλιβερό πλήγμα, το ξέρω. Είδα πόσο σε στεναχώρησε. Είθε ο Θεός να λυπη-

θεί τις ψυχές τους. Και επειδή έχεις εργαστεί για μένα με τόση αφοσίωση και ταπεινότητα και για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα, νομίζω ότι δεν είναι άτοπο να σου δώσω κάποιες συμβουλές», είπε ο έμπορος.

«Ευπρόσδεκτες οι συμβουλές σας», είπε ο Χαλίφα, αρχίζοντας να πιστεύει ότι δε θα απολυόταν.

«Σε νιώθω μέλος της οικογένειάς μου και είναι καθήκον μου να σου προσφέρω καθοδήγηση. Είναι καιρός να παντρευτείς και νομίζω ότι ξέρω την κατάλληλη νύφη. Μια συγγενισιά μου έμεινε πρόσφατα ορφανή. Είναι καλό και σεβαστικό κορίτσι, κι έχει κληρονομήσει κάποια περιουσία. Σου προτείνω να τη ζητήσεις. Θα την παντρευόμουν ο ίδιος», είπε ο έμπορος χαμογελώντας, «αν δεν ήμουν απόλυτα ικανοποιημένος έτσι όπως είμαι. Με υπηρέτησες καλά για πολλά χρόνια, και θέλω να σ' το ξεπληρώσω».

Ο Χαλίφα κατάλαβε ότι ο έμπορος του την έκανε δώρο και ότι η νεαρή γυναίκα δεν είχε κανένα λόγο στο ζήτημα. Είχε πει ότι ήταν ένα κορίτσι «σεβαστικό», αλλά τέτοια λόγια από τα χείλη ενός σκληροτράχηλου εμπόρου δεν αποκάλυπταν τίποτα. Ο Χαλίφα συναίνεσε στη συμφωνία επειδή δεν πίστευε ότι τον έπαιρνε να αρνηθεί και επειδή επιθυμούσε μια σύζυγο, μολονότι τότε τότε, όταν τον έπιανε φόβος, φανταζόταν τη μέλλουσα γυναίκα του σαν ένα απότομο και απαιτητικό θηλυκό με δυσάρεστες συνήθειες. Δε συναντήθηκαν πριν από τον γάμο, ούτε καν στη διάρκεια του. Η τελετή ήταν απλή. Ο ιμάμης ρώτησε τον Χαλίφα αν ήθελε την Άσα Φουάντι για γυναίκα του κι εκείνος είπε ναι. Τότε, ο Μπουάνα Αμούρ Μπιασάρα, ως πρεσβύτερος άνδρας συγγενής, έδωσε τη συγκατάθεσή της για λογαριασμό της, κι όλα τέλειωσαν. Μετά την τελετή προσφέρθηκε καφές κι έπειτα ο έμπορος συνόδευσε τον Χαλίφα στο σπίτι της και τον σύστησε στη νέα του σύζυγο. Το σπίτι ήταν η περιουσία που είχε κληρονομήσει η Άσα Φουάντι – μόνο που δεν την είχε κληρονομήσει.

Η Άσα ήταν είκοσι ετών, ο Χαλίφα τριάντα ενός. Η μακαρίτισσα μητέρα της Άσα ήταν αδελφή του Αμούρ Μπιασάρα. Τα μάτια της Άσα ήταν ακόμη σκοτεινιασμένα από την πρόσφατη θλίψη της. Το πρόσωπό της ήταν καλογραμμένο και ευχάριστο· η συμπεριφορά της σοβαρή, χωρίς χαμόγελο. Ο Χαλίφα την αγκάλιασε χωρίς δισταγμό, κατάλαβε όμως ότι στην αρχή απλώς υπέμενε τα χάρδια του. Πέρασε χρόνος ώσπου να του ανταποδώσει τη θερμή του, να του πει την ιστορία της, κι εκείνος να την καταλάβει σ' όλες τις λεπτομέρειές της. Κι αυτό όχι γιατί η ιστορία της ήταν ασυνήθιστη, κάθε άλλο, ήταν πολύ συνηθισμένη στους κύκλους των εμπόρων-πειρατών εκείνου του κόσμου. Ήταν επιφυλακτική, γιατί χρειαζόταν λίγο χρόνο ώσπου να εμπιστευτεί τον καινούργιο της σύζυγο και να σιγουρευτεί σε ποιον ήταν πιστός, στον έμπορο ή σ' εκείνη.

«Ο θεός μου ο Αμούρ δάνεισε χρήματα στον πατέρα μου, όχι μία αλλά πολλές φορές», είπε στον Χαλίφα. «Δεν είχε άλλη επιλογή, αφού ο πατέρας μου ήταν ο άντρας της αδελφής του, μέλος της οικογένειάς του. Αφού του ζητήθηκε, έπρεπε να δώσει. Ο θεός Αμούρ δεν είχε υπομονή με τον πατέρα μου, τον θεωρούσε αναξιόπιστο με τα χρήματα, πράγμα που μάλλον ήταν αλήθεια. Άκουσα κάμποσες φορές τη μητέρα μου να του το λέει αυτό κατάμουτρα. Στο τέλος ο θεός Αμούρ ζήτησε από τον πατέρα μου να του γράψει το σπίτι του... το σπίτι μας, αυτό το σπίτι... ως εγγύηση για ένα δάνειο. Κι εκείνος το έκανε, αλλά δεν το είπε στη μητέρα μου. Έτσι είναι οι άντρες με τις υποθέσεις τους, τα κάνουν όλα υπόγεια, στα κρυφά, λες κι οι γυναίκες τους είναι επιπόλαιες και δεν μπορούν να τις εμπιστευτούν. Η μητέρα μου δε θα τον άφηνε να υπογράψει αν το ήξερε. Είναι αμαρτία να δανείζεις ανθρώπους που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αποπληρώσουν τα χρέη τους κι έπειτα να τους παίρνεις τα σπίτια τους. Είναι κλοπή. Και αυτό έκανε ο θεός Αμούρ στον πατέρα μου και σ' εμάς».

«Πόσα χρωστούσε ο πατέρας σου;» ρώτησε ο Χαλίφα σπάζοντας τη μακρά σιωπή στην οποία είχε βυθιστεί η Άσα.

«Δεν έχει σημασία», απάντησε εκείνη κοφτά. «Όσα και να 'ταν, δε θα μπορούσαμε να τα αποπληρώσουμε. Δεν άφησε τίποτα».

«Ο θάνατός του πρέπει να ήταν ξαφνικός. Ίσως νόμιζε ότι είχε περισσότερο χρόνο».

Κούνησε καταφατικά το κεφάλι της. «Σίγουρα δεν είχε σχεδιάσει καλά τον θάνατό του. Πέρσι, στις μεγάλες βροχοπτώσεις, η ελαιοκομία του υποτροπίασε, κάτι που συνέβαινε κάθε χρόνο, αλλά αυτή τη φορά τον χτύπησε χειρότερα από κάθε άλλη, και δεν τα έβγαλε πέρα. Έφυγε βασανισμένος, ήταν φρικτό να τον βλέπουμε σ' αυτή την κατάσταση. Είθε ο Θεός να λυπηθεί την ψυχή του. Η μητέρα μου δε γνώριζε με λεπτομέρειες τις υποθέσεις του, σύντομα όμως μάθαμε ότι το δάνειο ήταν ακόμη ανεξόφλητο κι ότι δε μας είχε απομείνει τίποτα για να κάνουμε έστω και την ελάχιστη κίνηση αποπληρωμής. Οι άντρες συγγενείς του ήρθαν να απαιτήσουν το μεριδίό τους από την κληρονομιά του –στην πραγματικότητα ήταν μόνο το σπίτι–, σύντομα όμως διαπίστωσαν ότι ανήκε στον θείο Αμούρ. Ήταν ένα τρομερό σοκ για όλους, ειδικά για τη μητέρα μου. Δεν είχαμε τίποτα στον κόσμο, τίποτα. Χειρότερα από το τίποτα, δεν είχαμε καν τη ζωή μας, επειδή ο θείος Αμούρ ήταν ο κηδεμόνας μας ως ο μεγαλύτερος σε ηλικία άντρας συγγενής μας. Αυτός θα αποφάσιζε τη μοίρα μας. Η μητέρα μου δε συνήλθε ποτέ μετά τον θάνατο του πατέρα μου. Είχε αρρωστήσει για πρώτη φορά πριν από πολλά χρόνια και ακόμη κι όταν ανέρωθε, ήταν πάντοτε αδιάθετη. Πίστευα ότι ήτανε θλίψη, ότι δεν ήταν τόσο άρρωστη όσο έλεγε, ότι άφηνε τον εαυτό της να μαραζώνει από τη δυστυχία της. Δεν ξέρω πραγματικά γιατί ήταν τόσο δυστυχομένη. Ίσως κάποιος της έκανε μάγια, ίσως η ζωή της ήταν μια απογοήτευση. Μερικές φορές κάτι την έπιανε κι άρχιζε να μιλάει με πολλές φωνές, διαφορετικές από τη δική της, και τότε καλού-

σε μια θεραπεύτρια, παρά τις διαμαρτυρίες του πατέρα μου. Μετά τον θάνατό του η δυστυχία της μετατράπηκε σε συντριβή, αλλά τους τελευταίους μήνες της ζωής της την ταλαιπώρησε και μια άλλη αγωνία: πονούσε η πλάτη της, έλεγε πως κάτι την έτρωγε από μέσα. Έτσι το περιέγραφε, κάτι που την έτρωγε από μέσα. Κατάλαβα τότε ότι έφευγε, ότι αυτό που της συνέβαινε πηγαινε πέρα από το πένθος. Τις τελευταίες μέρες της ανησυχούσε για μένα, σκεφτόταν τι θα απογίνω και παρακαλούσε τον θείο Αμούρ να με προσέχει, πράγμα που της το υποσχέθηκε». Η Άσα κοίταξε σοβαρά τον άντρα της για μια μακρόσυρτη στιγμή και είπε: «Κι έτσι με έδωσε σε σένα».

«Η έδωσε εμένα σε σένα», είπε ο Χαλίφα χαμογελώντας για να ελαφρύνει την πικρία της. «Τόσο μεγάλη καταστροφή είναι;»

Εκείνη ανασήκωσε τους ώμους. Ο Χαλίφα κατάλαβε, ή μάλλον μπόρεσε να μαντέψει, τους λόγους για τους οποίους ο Αμούρ Μπιασάρα είχε αποφασίσει να του προσφέρει την Άσα. Πρώτα απ' όλα, έτσι μετακυλούσε την ευθύνη της σε κάποιον άλλον. Έπειτα, απέτρεπε κάθε πιθανότητα να ενδώσει η ανιψιά του στον πειρασμό κάποιου επαίσχυντου δεσμού, είτε είχε κάτι στο μυαλό της, είτε όχι. Έτσι θα σκεφτόταν ένας πανίσχυρος πατριάρχης. Ο Ουταμσίτρι Χαλίφα θα την έσωζε από την ντροπή και θα κρατούσε καθαρό το όνομα της οικογένειας. Δεν ήταν τίποτα το ιδιαίτερο, αλλά ο έμπορος ήξερε το ποιόν του και ο γάμος μαζί του θα προστάτευε το όνομά της, κατά συνέπεια και το όνομα του Αμούρ Μπιασάρα, από κάθε πιθανή ατίμωση. Ένας ασφαλής γάμος με κάποιον εξαρτημένο απ' αυτόν, όπως ο Χαλίφα, θα διατηρούσε επίσης ανέπαφο το ιδιοκτησιακό καθεστώς επ' ωφελεία του εμπόρου, θα κρατούσε το σπίτι στην οικογένεια, ας πούμε.

Ακόμη κι όταν ο Χαλίφα έμαθε την ιστορία του σπιτιού και κατάλαβε την αδικία που είχε γίνει στη γυναίκα του, δεν μπόρεσε να κάνει κουβέντα στον έμπορο. Αυτές ήταν οικογενειακές

υποθέσεις και εκείνος δεν ήταν πραγματικά μέλος της οικογένειας. Απεναντίας, έπεισε την Άσα να μιλήσει η ίδια στον θείο της, ζητώντας πίσω το μερίδιό της. «Μπορεί να είναι δίκαιος όταν το θέλει», της είπε ο Χαλίφα, θέλοντας να το πιστέψει και ο ίδιος. «Τον ξέρω αρκετά καλά. Τον έχω δει στη δουλειά. Πρέπει να τον κάνεις να ντραπεί για να πεισθεί να αναγνωρίσει τα δικαιώματά σου, αλλιώς θα προσποιηθεί ότι όλα είναι καλά και δε θα κάνει τίποτα».

Στο τέλος, η Άσα μίλησε στον θείο της. Ο Χαλίφα δεν ήταν παρών όταν το τόλμισε και υποδύθηκε άγνοια όταν ο έμπορος τον ανέκρινε πολιτισμένα αργότερα. Ο θείος της είπε στην Άσα ότι της είχε ήδη κληροδοτήσει ένα μερίδιο στη διαθήκη του και ήθελε το θέμα να μείνει εκεί προς το παρόν. Με άλλα λόγια, να μην τον ξαναενοχλήσει με περαιτέρω συζητήσεις για το σπίτι.

Ήταν αρχές του 1907 όταν ο Χαλίφα και η Άσα παντρεύτηκαν. Η εξέγερση του Μάτζι Μάτζι είχε μπει στην τελευταία και πιο βίαιη φάση της, με μεγάλο κόστος για τη ζωή και τους πόρους των Αφρικανών. Η εξέγερση είχε ξεκινήσει από το Λίντι και εξαπλώθηκε παντού στην ύπαιθρο και στις πόλεις του νότου και των δυτικών περιοχών της χώρας. Διήρκεσε τρία χρόνια. Όσο αντιλαμβανόταν η αποικιακή διοίκηση πόσο μεγάλη ήταν η έκταση της αντίστασης στη γερμανική κυριαρχία, τόσο πιο αδυσώπητη και βάνανυση γινόταν η αντίδρασή της. Οι Γερμανοί διέβλεψαν ότι η εξέγερση δεν μπορούσε να κατασταλεί μόνο με στρατιωτικά μέσα και, προκειμένου να υποτάξουν τους εξεγερμένους, φρόντισαν να τους καταδικάσουν σε λιμό. Στις περιοχές που είχαν ξεσηκωθεί, η Schutztruppe αντιμετώπιζε τους πάντες ως μαχητές. Έκαψαν χωριά, ποδοπάτησαν χωράφια και λεηλάτησαν αποθήκες τροφίμων. Τα πτώματα των Αφρικανών

έμειναν κρεμασμένα επί μέρες στις άκρες των δρόμων σε ένα τοπίο πυρπολημένο και τρομοκρατημένο. Στο τμήμα της χώρας όπου ζούσαν ο Χαλίφα και η Άσα αυτά τα γεγονότα έφταναν μόνο ως φήμες. Τα άκουγαν απλώς ως συγκλονιστικές ιστορίες, επειδή δεν υπήρχε ορατή εξέγερση στην πόλη τους. Μετά τον απαγχονισμό του Αλ Μπουσίρι, δεν είχε αποτολμήσει κανείς να ξεσηκωθεί, αν και οι απειλές για αντίποινα από πλευράς των Γερμανών ήταν συνεχώς παρούσες.

Η σθεναρή άρνηση των ανθρώπων αυτών να γίνουν υπήκοοι της αυτοκρατορίας της Γερμανικής Ανατολικής Αφρικής είχε εκπλήξει τους Γερμανούς, ιδίως μετά την παραδειγματική τιμωρία των Ουαχέχε στον Νότο και των Ουατσάγκα και Ουαμέρου στα βουνά των βορειοανατολικών περιοχών. Η καταστολή της εξέγερσης του Μάτζι Μάτζι άφησε εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς από πείνα, χιλιάδες πτώματα στα πεδία της μάχης ή στις αγρόνες των δημόσιων εκτελέσεων. Για ορισμένους από τους κυβερνήτες της Γερμανικής Ανατολικής Αφρικής, η έκβαση αυτή θεωρήθηκε αναπόφευκτη. Έτσι κι αλλιώς, όλοι αυτοί οι άνθρωποι θα πέθαιναν, αργά ή γρήγορα. Στο μεταξύ, η αυτοκρατορία έπρεπε να κάνει τους Αφρικανούς να νιώσουν τη σφιγμένη γροθιά της γερμανικής εξουσίας, ώστε να μάθουν να φέρουν τον ζυγό της δουλείας τους αδιαμαρτύρητα. Κάθε μέρα που περνούσε, η γερμανική εξουσία φρόντιζε να γίνει ακόμη πιο βαρύς ο ζυγός στον τράχηλο των απρόθυμων υπηκόων της. Η αποικιακή διοίκηση ενίσχυε την επικυριαρχία της στη χώρα, τόσο σε αριθμό αποίκων όσο και σε εδαφική έκταση. Εύφορες γαίες καταλαμβάνονταν καθώς έφταναν περισσότεροι Γερμανοί άποικοι προς εγκατάσταση· το καθεστώς καταναγκαστικής εργασίας επεκτάθηκε, προκειμένου να κατασκευαστούν δρόμοι, να καθαριστούν τα πεζοδρόμια, να δημιουργηθούν λεωφόροι και κήποι όπου οι άποικοι θα απολάμβαναν τον ελεύθερο χρόνο τους και ο Κάιζερ θα μνημονευόταν με ενθουσιασμό. Οι Γερμανοί

άργησαν να χτίσουν μια αυτοκρατορία σε αυτό το μέρος του κόσμου, αλλά δούλευαν για να διασφαλίσουν την παραμονή τους για πολύ καιρό, φροντίζοντας να δημιουργήσουν συνθήκες άνεσης και ευημερίας όσο την προετοιμάζαν. Οι εκκλησίες, τα κτίρια γραφείων με τις κιονοστοιχίες στην πρόσοψη, τα οχυρωμένα φρούρια τους χτίστηκαν τόσο για να παρέχουν ένα περιβάλλον πολιτισμένου βίου όσο και για να προκαλούν δέος στους νεοκατακτηθέντες υπηκόους και να εντυπωσιάζουν τους αντιπάλους τους.

Η τελευταία εξέγερση, ωστόσο, έκανε μια μερίδα των Γερμανών αποίκων να σκεφτούν διαφορετικά. Άρχιζαν να κατανοούν ότι η βία από μόνη της δεν ήταν αρκετή για να υποτάξει την αποικία και να την καταστήσει παραγωγική, οπότε άρχισαν να οικοδομούν νοσοκομεία και ξεκίνησαν εκστρατείες κατά της ελονοσίας και της χολέρας. Στην αρχή απέβλεπαν αποκλειστικά στην υγεία και την ευημερία των αποίκων, των αξιωματούχων και της Schutztruppe, αργότερα όμως συμπεριέλαβαν και τους ιθαγενείς. Η διοίκηση ίδρυσε νέα σχολεία. Υπήρχε ήδη μια ανώτερη σχολή στην πόλη, που είχε ανοίξει αρκετά χρόνια πριν για να εκπαιδεύσει Αφρικανούς ως δημόσιους υπαλλήλους και δασκάλους, αλλά οι θέσεις των σπουδαστών ήταν λίγες και προορίζονταν για τις ντόπιες ελίτ. Τώρα άνοιξαν σχολεία με σκοπό να προσφέρουν στοιχειώδη εκπαίδευση σε περισσότερους υποτελείς, και ο Αμούρ Μπιασάρα ήταν ένας από τους πρώτους που φρόντισε να γράψει τον γιο του σε ένα από αυτά. Ο γιος, που ονομαζόταν Νασόρ, ήταν εννέα ετών, όταν ο Χαλίφα είχε αρχίσει να εργάζεται για τον έμπορο, και δεκατεσσάρων όταν ξεκίνησε το σχολείο. Ήταν, βέβαια, λίγο αργά, αλλά δεν είχε μεγάλη σημασία, αφού η κατεύθυνση του σχολείου ήταν αμιγώς επαγγελματική. Οι μαθητές δε μάθαιναν άλγεβρα, αλλά πώς να χρησιμοποιούν το πριόνι, να στρώνουν τα τούβλα ή να χειρίζονται ένα βαρύ σφυρί – οπότε η ηλικία του Νασόρ ήταν

απολύτως κατάλληλη. Άρχισε να μαθαίνει πώς να δουλεύει το ξύλο. Έμεινε στο σχολείο για τέσσερα χρόνια, και αποφοίτησε εγγράμματος και ικανός ξυλουργός.

Όλα αυτά τα χρόνια, ο Χαλίφα και η Άσα έπαιρναν άλλου τύπου μαθήματα. Εκείνος έμαθε ότι η Άσα ήταν μια δραστήρια και πεισματάρια γυναίκα που της άρεσε η δουλειά και ήξερε τι ήθελε. Στην αρχή θαύμαζε την ενεργητικότητά της και γελούσε με την ισχυρογνωμοσύνη της και με τον ανεπεικλή τρόπο με τον οποίο περιέγραφε τους γείτονές τους. Ήταν ζηλιάρηδες, φανύλοι, βλάσφημοι, έλεγε. Ω, έλα τώρα, σταμάτα να υπερβάλλεις, διαμαρτυρόταν εκείνος, ενώ εκείνη συνοφρυωνόταν, διαφωνώντας πεισματικά. Δε νομίζω ότι υπερβάλλω, έλεγε. Έχω ζήσει δίπλα σε αυτούς τους ανθρώπους όλη μου τη ζωή, τους ξέρω απ' την καλή κι απ' την ανάποδη. Εκείνος είχε νομίσει ότι η επίκληση του ονόματος του Θεού και οι συνεχείς αναφορές της σε στίχους από το Κοράνι ήταν ένας τρόπος να εκφράζεται, ένα είδος ιδιώματος το οποίο συνηθίζουν πολλοί άνθρωποι, σύντομα όμως κατάλαβε ότι για κείνην δεν ήταν απλώς επίδειξη γνώσεων ή επιτήδευση, αλλά πραγματική ευσέβεια. Πίστευε ότι ήταν δυστυχισμένη και προσπαθούσε να επινοήσει τρόπους για να την κάνει να νιώθει λιγότερο μόνη. Προσπάθησε να την κάνει να τον θέλει όπως την ήθελε κι αυτός, αλλά η Άσα ήταν εσωστρεφής και απρόθυμη· του έδινε να καταλάβει ότι απλώς τον ανεχόταν και υποτασσόταν στο πάθος και στην τρυφερότητά του από καθήκον, στην καλύτερη περίπτωση.

Εκείνη έμαθε πως ήταν πιο δυνατή απ' αυτόν, παρόλο που άρχισε να το πει ωμά και απροκάλυπτα στον εαυτό της. Είχε σταθερές απόψεις, τις περισσότερες τουλάχιστον φορές, και τις υποστήριζε σθεναρά, ενώ ο Χαλίφα επηρεαζόταν εύκολα από λόγια, καμιά φορά και από τα δικά του. Η ανάμνηση του πατέρα της, απέναντι στον οποίο προσπαθούσε να νιώθει σεβασμό όπως το επέτασσε η θρησκεία της, παρενέβαινε στην κρίση της για τον

άντρα της και διαπίστωνε πως ολοένα και συχνότερα πάλευε να συγκρατήσει την ανυπομονησία της μαζί του. Δεν το κατάφερε πάντα, και του μιλούσε απότομα άθελά της – και μερικές φορές το μετάνιωνε. Εκείνος ήταν βράχος στο πλευρό της αλλά υπερβολικά υπάκουος στον θείο της, που δεν ήταν παρά ένας κλέφτης και ασεβής υποκριτής που παρίστανε τον άγιο. Ο άντρας της ήταν ολιγαρκής και εύπιστος και συχνά ο θείος της τον εκμεταλλευόταν, η Άσα όμως δεχόταν τα πάντα σαν θέλημα Θεού κι έκανε ό,τι μπορούσε για να είναι ο σύζυγός της ευχαριστημένος. Ωστόσο, έβρισκε τις ατελείωτες ιστορίες του κουραστικές.

Η Άσα απέβαλε τρεις φορές τα πρώτα χρόνια του γάμου τους. Μετά την τρίτη αποβολή μέσα σε τρία χρόνια, πείσθηκε από τις γειτόνισσες να ζητήσει τη συμβουλή μιας βοτανοθεραπεύτριας, μιας *μγκάνγκα*. Η *μγκάνγκα* την έβαλε να ξαπλώσει στο πάτωμα και τη σκέπασε από την κορφή ως τα νύχια με ένα *κάνγκα**. Κι έπειτα κάθισε δίπλα της ώρες, μουρμουρίζοντας απαλά μian επωδό και μιλώντας με λέξεις που η Άσα δεν μπορούσε να καταλάβει. Στο τέλος, η *μγκάνγκα* τής είπε ότι κάτι αόρατο την είχε κυριεύσει και αρνιόταν ν' αφήσει ένα παιδί να μεγαλώσει μέσα της. Το αόρατο θα μπορούσε να πειστεί και να φύγει, πρώτα, όμως, έπρεπε ν' ανακαλύψουν ποιες ήταν οι απαιτήσεις του και να τις ικανοποιήσουν. Ο μόνος τρόπος να μάθουν τι ζητούσε ήταν να επιτρέψουν στο αόρατο να μιλήσει μέσα από την Άσα κι αυτό ήταν πιο πιθανό να συμβεί αν του επέτρεπαν να κυριαρχήσει ολοκληρωτικά πάνω της.

Η *μγκάνγκα* έφερε μαζί της μια βοηθό κι έβαλε και πάλι την Άσα να ξαπλώσει στο πάτωμα. Τη σκέπασαν μ' ένα χοντρό σε-

* Βαμβακερό πανί με έντονα χρώματα, που χρησιμοποιείται ως ένδυμα από τις γυναίκες στην Ανατολική Αφρική. Κατά περίπτωση, σημαίνει και το κάλυμμα κεφαλής των γυναικών του Ισλάμ. (Σ.τ.Μ.)

ντόνι μαρεκάνι* κι άρχισαν και οι δυο τους να μουρμουρίζουν και να τραγουδούν, με τα πρόσωπά τους κοντά στο κεφάλι της. Καθώς περνούσε η ώρα με το τραγούδι και το μουρμουρητό των δύο γυναικών, η Άσα άρχισε να τρέμει και να συσπάται όλο και πιο βίαια, ώσπου στο τέλος ξέσπασε, εξαπολύοντας έναν χειμαρρο από ακατανόητες λέξεις και ήχους με συνεχώς αυξανόμενη ένταση που κορυφώθηκε σε μια κραυγή. Κι έπειτα μίλησε καθαρά, αλλά με παράξενη φωνή, και είπε: «Θ' αφήσω αυτή τη γυναίκα, αν ο άντρας της υποσχεθεί ότι θα την πάρει μαζί του στο χατζ, στο προσκύνημα στη Μέκκα, ότι θα πηγαίνει τακτικά στο τζαμί και θα σταματήσει να σνιφάρει ταμπάκο». Η μγκάνγκα έβγαλε μια θριαμβευτική φωνή και της έδωσε να πει ένα αφέψημα από βότανα που ηρέμησε την Άσα και τη βύθισε σε λήθαργο.

Όταν η μγκάνγκα είπε στον Χαλίφα, παρουσία της Άσα, για το αόρατο και τις απαιτήσεις του, εκείνος κούνησε πειθήνια το κεφάλι του και την πλήρωσε για τις υπηρεσίες της. «Θα σταματήσω αμέσως τον ταμπάκο», είπε, «θα πάω αμέσως να κάνω τις τελετουργικές πλύσεις μου και θα τρέξω στο τζαμί' κι όταν γυρίσω πίσω θ' αρχίσω τις προετοιμασίες για το χατζ. Και τώρα, ξεφορτώσου αυτόν τον διάβολο, αμέσως».

Ο Χαλίφα έκοψε πράγματι τον ταμπάκο και πήγε μια δυο μέρες συνεχόμενα στο τζαμί, αλλά δεν ανέφερε ξανά το χατζ. Η Άσα καταλάβαινε ότι έδειχνε μεν υποχωρητικός, στην πραγματικότητα, όμως, δεν είχε πεισθεί και μέσα του την περιγελούσε. Ο εκνευρισμός της γινόταν μεγαλύτερος στη σκέψη ότι είχε επιτρέψει στον εαυτό της να συμφωνήσει με τις βλάσφημεςθεραπείες που είχαν προτείνει οι γειτόνισσές της. Όλο εκείνο το μουρμουρητό στ' αυτιά της την είχε εξουθενώσει, αλλά δεν μπορούσε να το ομολογήσει, αφού πραγματικά την ενοχλούσε που

* Αμερικανικό (σουαχίλι). (Σ.τ.Μ.)

ο Χαλίφα δεν προσευχόταν με την ευσέβεια που περίμενε, και η ίδια λαχταρούσε πάνω απ' όλα το προσκύνημα στη Μέκκα. Η σιωπηλή χλεύη, με την οποία αντιμετώπιζε αυτές τις επιθυμίες της ο σύζυγός της, της προκαλούσε ακόμη μεγαλύτερη αποξένωση. Απρόθυμη να προσπαθήσει και πάλι για ένα παιδί, μηχανευόταν ένα σωρό τρόπους για να αποθαρρύνει τις ερωτικές του διαθέσεις και να αποφύγει τη δυσάρεστη αναστάτωση της σεξουαλικής του διέγερσης.

Ο Νασόρ Μπιασάρα ολοκλήρωσε τις σπουδές του και αποφοίτησε από τη γερμανική επαγγελματική σχολή σε ηλικία δεκαοκτώ ετών, σαγηνευμένος από τη μυρωδιά του ξύλου. Ο Αμούρ Μπιασάρα ήταν ανεκτικός και επιεικής με τον γιο του. Δεν προσδοκούσε να τον βοηθήσει στις επιχειρήσεις του, για τον ίδιο λόγο που δεν απαιτούσε από τον Χαλίφα να γνωρίζει τις λεπτομέρειες των συναλλαγών του. Προτιμούσε να δουλεύει μόνος. Όταν ο Νασόρ ζήτησε από τον πατέρα του να χρηματοδοτήσει ένα ξυλουργικό εργαστήριο για να στήσει μια δική του επιχείρηση, ο έμπορος συναίνεσε με χαρά, και γιατί το εγχείρημα του φάνηκε ενδιαφέρον και γιατί έτσι, προς το παρόν τουλάχιστον, θα κρατούσε τον γιο του μακριά από τις υποθέσεις του. Υπήρχε χρόνος για να τον μνήσει αργότερα στις δουλειές του.

Η παράδοση που επικρατούσε ανάμεσα στους παλιούς εμπόρους ήταν να δανείζουν και να δανείζονται μεταξύ τους, βασιζόμενοι ο ένας στον λόγο του άλλου, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη. Ορισμένοι απ' αυτούς γνωρίζονταν μόνο μέσω των επιστολών που ανταλλάσσαν, ή των κοινών τους διασυνδέσεων. Τα χρήματα περνούσαν από χέρι σε χέρι· ένα χρέος μεταβιβαζόταν για την πληρωμή ενός άλλου χρέους· φορτία αγοράζονταν και πουλούνταν χωρίς κανείς να τα έχει δει. Αυτές οι επαφές και οι διασυνδέσεις έφταναν ως το Μογκαντίσου, το Άντεν, το Μουσκάτ, τη Βομβάη, την Καλκούτα, όλα εκείνα τα θρυλικά μέρη.

Τα ονόματα αυτών των λιμανιών ηχούσαν σαν μουσική στ' αυτιά των ανθρώπων που ζούσαν στην πόλη, ίσως γιατί κανείς τους δεν είχε βρεθεί εκεί. Όχι πως δεν μπορούσαν να φανταστούν ότι κι αυτά ήταν τόποι όπου περίσσευαν οι δυσκολίες, η φτώχεια, ο καθημερινός αγώνας, όπως παντού στον κόσμο, ωστόσο ήταν αδύνατο ν' αντισταθούν στην παράξενη ομορφιά αυτών των ονομάτων.

Οι επιχειρηματικές συναλλαγές των παλαιών εμπόρων βασιζόνταν στην εμπιστοσύνη, αυτό, όμως, δε σήμαινε ότι εμπιστεύονταν ο ένας τον άλλον. Γι' αυτό ο Αμούρ Μπιασάρα οργάνωνε τις δουλειές του στο μυαλό του, χωρίς να μπαίνει στον κόπο να κρατάει αρχεία των συναλλαγών του· στο τέλος η πονηριά του αποδείχθηκε άχρηστη. Κακή τύχη, μοίρα, θέλημα Θεού, ό,τι και να 'ταν, γεγονός είναι πως ο Μπιασάρα αρρώστησε ξαφνικά σε μια από εκείνες τις τρομερές επιδημίες που εξαπλώνονταν πολύ πιο συχνά πριν από την έλευση των Ευρωπαίων με τα φάρμακα και την υγιεινή τους. Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί πόσες ασθένειες παραμόνευαν στη βρομιά μέσα στην οποία είχαν συνηθίσει να ζουν οι άνθρωποι; Παρά τους Ευρωπαίους, λοιπόν, ο Μπιασάρα αρρώστησε. Όταν έρθει η ώρα σου, ό,τι και να κάνεις δεν ξεφεύγεις. Μπορεί να έφταιγε το μολυσμένο νερό ή το χαλασμένο κρέας, ή να τον είχε δαγκώσει κάποιο δηλητηριώδες παράσιτο, όπως και να 'χει, όμως, ξύπνησε ένα πρωί πριν καλά καλά χαράξει, κι έκαιγε από τον πυρετό ενώ ξερνούσε συνέχεια, και δεν ξανασηκώθηκε από το κρεβάτι του. Έχασε την επαφή με το περιβάλλον του και πέθανε σε πέντε μέρες, χωρίς να ανακτήσει ούτε μια στιγμή την πνευματική του διαύγεια. Όλα τα μυστικά του χάθηκαν μαζί του. Σύντομα, εμφανίστηκαν και οι πιστωτές του με όλα τα χαρτιά τους τακτοποιημένα και αδιαμφισβήτητα, όσοι του χρωστούσαν έκαναν τον ψόφιο κοριό, και η περιουσία του παλιού εμπόρου αποδείχθηκε ξαφνικά πολύ μικρότερη απ' ό,τι φημο-

λογούνταν πως είναι. Ίσως να σκόπευε να επιστρέψει στην Άσα το σπίτι της και να μην πρόλαβε, ωστόσο δεν της άφησε τίποτε στη διαθήκη του. Το σπίτι ανήκε τώρα στον Νασόρ Μπιασάρα, όπως και ό,τι άλλο απόμεινε αφότου η μητέρα του και οι δύο αδελφές του πήραν το μερίδιό τους και οι πιστωτές το δικό τους.

ΣΤΗ ΒΡΑΧΕΙΑ ΛΙΣΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ORWELL: ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ 2021

ΥΠΟΨΗΦΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ WALTER SCOTT

Ένας από τους πλέον εξέχοντες μετα-αποικιακούς συγγραφείς σε όλο τον κόσμο. Συστηματικά και με μεγάλη συμπόνια έχει διεισδύσει στις συνέπειες της αποικιοκρατίας στην Ανατολική Αφρική, αλλά και στις συνέπειές της στις ζωές των ατόμων που ξεριζώθηκαν και μετανάστευσαν.

ANDERS OLSSON, πρόεδρος της Επιτροπής Βραβείων Νομπέλ

Δραπετεύοντας από το χωριό όπου γεννήθηκε, από μια περιοχή ταλανισμένη από τη φτώχεια, την πείνα και τους λοιμούς, ο νεαρός Ιλιάς φτάνει σε μια μικρή παραθαλάσσια πόλη όπου έκθαμβος παρακολουθεί την παρέλαση των Δυνάμεων Ασφαλείας στη Γερμανική Ανατολική Αφρική. Χρόνια αργότερα, το 1914, ενώ επίκειται ο μεγάλος πόλεμος μεταξύ των Βρετανών και των Γερμανών, στην Τάνγκα της Τανζανίας, ο Ιλιάς αποφασίζει να καταταγεί στον γερμανικό στρατό, που αποτελείται κυρίως από Αφρικανούς μισθοφόρους, υποσχόμενος στη μικρή του αδελφή πως σύντομα θα επιστρέψει. Η υπόσχεσή του δε θα εκπληρωθεί ποτέ και το μυστήριο για το τι απέγινε ο Ιλιάς θα σκιάζει τη ζωή της Αφίγια ώσπου να γνωρίσει τον Χάμιζα, έναν γενναιόδωρο και ονειροπόλο λιποτάκτη ο οποίος κατάφερε να διαφύγει από τη φρίκη του πολέμου. Οι δυο τους θα ζήσουν μια αναπάντεχη ιστορία αγάπης που θα ενώσει δυο οικογένειες αλλά και δυο ηπείρους, την Αφρική με την Ευρώπη.

Συνδυάζοντας ιστορικά στοιχεία σε μια συγκινητική μυθοπλασία, ο Αμπντουλραζάκ Γκούρνα μάς προσφέρει ένα σπουδαίο λογοτεχνικό έργο για την Αφρική, την κληρονομιά της αποικιοκρατίας, τις φρικαλεότητες του πολέμου, καθώς και για τις απροσμέτρητες αντιφάσεις της ανθρωπίνης φύσης.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΣ: 26615